

montessori metodu
özgür çocuklar için eğitim
eylem korkmaz

algiyayın

Eylem Korkmaz; 1979 yılında İstanbul'da doğdu. 2001 yılında Marmara Üniversitesi kimya öğretmenliğini bitirdi. Aynı üniversitede eğitim yönetimi ve denetimi programında yüksek lisans yaptı. Yüksek lisans sırasında alternatif eğitim ile ilgili çalışmalar yapmaya başladı. Yüksek lisans tezini Montessori Metodu hakkında yaptı. Halen Yıldız Teknik Üniversitesi'nde araştırma görevlisi olarak çalışmakta ve eğitim programları ve öğretimi programında doktora eğitimini sürdürmektedir. Alternatif Eğitim Derneği ve Başka Bir Okul Mümkün Derneklerin üyesidir.

algıyayın

eğitim & araştırma inceleme
genel yayın koordinatörü: mazlum pirhak

montessori metodu

özgür çocuklar için eğitim
eylem korkmaz

kapak-tasarım: grafikonline
mizampaj:algı tanıtım basım yayım

1.baskı: ankara 2006 / algı yayım ©
2.baskı: istanbul 2012 / algı yayım ©
3.baskı: istanbul 2013 / algı yayım ©

isbn: 978-9944-68-052-3

baskı:tuncel ofset
sertifika no: 12802

© algı yayım & eylem korkmaz

sertifika no: 19173

“algı yayım” bir “algı tan.bas.yay.eğt.bilg.rek.inş.taah.tic.lt.d.şti.” kuruluşudur.

adres: hobyar mah. cemal nadir sk. no:26-28 büyük milas han
kat:2 daire: 143 Cağaloğlu / İstanbul Tel: 0212 512 87 83
www.algiyayin.com & bilgi@algiyayin.com

İÇİNDEKİLER

Önsöz	6
GİRİŞ.....	9

I. BÖLÜM

MONTESSORİ METODUNUN

FELSEFİ TEMELLERİ

<i>Alternatif Eğitimin Düşünsel Temelleri</i>	17
Jean Jacques Rousseau ve Eğitim Anlayışı	19
Anarşizm ve Eğitim	27
<i>Alternatif Eğitim Nedir?</i>	36
Aktarma (=Transmission) modeli.....	40
Özgürlüğe dayalı öğrenme	41
Sosyal yapılandırmacılık modeli	41
Eleştirel pedagoji	41
Ruhsal gelişmecilik.....	42
Holistik/integral (=bütüncül).....	42
<i>Yeni Eğitim</i>	44

II. BÖLÜM

MONTESSORİ METODU

<i>Maria Montessori</i>	49
M. Montessori'nin Felsefesinde İnsan Doğası.....	53
M. Montessori'nin Çocuğa ve Çocuğun Toplumdaki Konumuna Yönelik Algısı.....	54
M. Montessori'ye Göre Yeni Eğitimin Amacı ve Çıkış Noktası.....	56
M. Montessori'ye Göre Yeni Çocuk.....	60
<i>Montessori Metodu'nun Oluşum Süreci</i>	62
İlk Çocuklar Evi (Casa dei Bambini).....	63
Montessori Metodunun Gelişim Yıllarında Karşılaştığı Zorluklar.....	64
M. Montessori'nin Etkilendiği Eğitimciler	68
<i>Montessori Metodu</i>	71
Çocuğun Özgürlüğü ve Bağımsızlığı	72
Gelişim Dönemleri.....	73
Montessori Çevresi.....	83
Montessori Metodunda Duyuların Eğitimi.....	88
Montessori Metodunda Okuma Yazma Öğretimi	95
Montessori Metodunda Oyun.....	101
Gözlem.....	103
<i>Montessori Metoduna Yöneltilen Eleştiriler</i>	106

III. BÖLÜM MONTESSORİ EĞİTİM PROGRAMI

Montessori Eğitim Kademeleri.....	118
Montessori Bebek (Infant) Sınıfı	118
Montessori 14-36 Ay (Toddler) Sınıfı	119
Montessori Erken Çocukluk Sınıfı	121
Montessori İlkokulu.....	122
Montessori Ortaokulu.....	124
Erdkinder.....	125
Montessori Eğitim Programının Özellikleri	129
Holistik (=bütüncül) Eğitim.....	129
Evrensel Eğitim.....	129
Hayat İçin Eğitim	130
Barış Eğitimi.....	130
Ahlâk Eğitimi.....	132
Karakter Eğitimi.....	132
Ruhsal Eğitim.....	132
Montessori Eğitim Programının Genel Amaçları.....	133
Montessori Programlarının Gelişimsel Amaçları.....	135
Montessori 3-6 Yaş Programında Amaçlanan Optimal Gelişimsel Sonuçlar.....	136
Montessori Program İçerikleri	141
Infant-Toddler	142
Erken Çocukluk.....	143
İlköğretim.....	143
Ortaöğretim.....	144
Montessori Programında Kullanılan Plânlar.....	146
Öğretim İlkeleri.....	149
Aktif Öğrenim İlkesi.....	149
Kendiliğinden Etkinlik İlkesi	149
Alıştırmanın Tekrarı İlkesi.....	149
Özgür Seçim İlkesi.....	150
Normalleştirme	150
Yetkilendirme	151
Öğretim Yöntemleri.....	152
Doğrudan Ders Biçimleri.....	152
Dolaylı Ders Biçimleri	156
Montessori Materyalleri.....	160
www.montessorieğitimi.org.....	162
Değerlendirme.....	162
Disiplin-Ödül-Ceza	167

Montessori Öğretmeni.....	169
Öğretmen Eğitim Programları.....	172
Montessori Öğretmeninin Eğitim Alanları.....	174

IV. BÖLÜM

GÜNLÜK PROGRAMLAR

<i>Infant Topluluğu Günlük Programı</i>	<i>180</i>
<i>Toddler Sınıfı Günlük Programı</i>	<i>181</i>
<i>Erken Çocukluk Sınıfı Günlük Programı</i>	<i>182</i>
<i>İlkokul Sınıfı Günlük Programı</i>	<i>183</i>
<i>Ortaokul Günlük Programı</i>	<i>184</i>

V.BÖLÜM

TÜRKİYE'DE MONTESSORİ EĞİTİMİ

Kaynakça.....	200
----------------------	------------

M. Montessori de Rousseau'nun "*bütün insanlar iyidir, fakat her şey toplumla ilişkiyle bozulur*" ifadesiyle hemfikir olduğunu açıklar.²⁴ İnsan doğasına karşı pozitif tutum, eğitimde çocuğun rehberliğini izlemeyi gerekli kılar. Montessori metodunda da bu pozitif tutumdan kaynaklı olarak eğitimin rehberi çocuktur.

M. Montessori'nin Çocuğa ve Çocuğun Toplumdaki Konumuna Yönelik Algısı

M. Montessori toplumdaki ve ailedeki çocuk algısı üzerinde önemle durur. Çocuğu her türlü hakkı efendisinin elinde olan köleyle karşılaştırır: "*... Hiçbir köle çocuğun ailesinin mülkü olduğu kadar, efendisinin mülkü olmamıştır. Hiçbir köle çocuğun karşılaştığı kadar sınırsız engellerle karşılaşmamıştır. İnsan hakları asla çocuğun durumunda olduğu gibi hiçe sayılmamıştır...*"²⁵ Bu şekilde ailenin çocuk üzerinde masumca uyguladığı baskıcı gücünü eleştirir; bu güce ve çocuğu da içine alan geleneksel aile yapısına, toplumun geneli ve okul kurumu tarafından da saygı duyulduğunu vurgular.

Çocuğu köleleştiren sadece aile değildir. Sözde, cehaletle baş etmenin aracı olan zorunlu eğitimin, Fransa'da başlaması, Avrupa'ya ve daha sonra Amerika'ya yayılmasıyla, insanların daha yüksek bir kültür seviyesine yükselmesi, millî amaçlara ulaşılması ve toplum için avantajlar elde edilmesinde, çocuk bir araç olarak hizmet etmeye başlamıştır. Zorunlu eğitim görev ilan edilmiş ve bu görev çocuklara emanet edilmiştir. Böylece 19. yy.ın ilk yarılarında, çocuk tarihe uygarlığın ilerlemesi için aktif bir faktör olarak girmiştir. Aynı zamanda bir kurban olmuştur: Cezalarla hare-

24 Maria Montessori, *Childhood Education*, Chicago: Henry Regnery Company, 1974, s. 38, 93.

25 Maria Montessori, *The Child in the Family*, Chicago: Henry Regnery Company, 1970, s. 6.

kete geçirilmiş, baskı altında öğrenmek zorunda kalmış ve sadece zayıf vücudu değil, kişiliği de kurban edilmiştir.^{26,27}

Çocuk, sosyal olarak da, doyurulması gereken farklı ihtiyaçlarıyla, ayrı bir varlık, yetişkinlerden ayrı bir kişilik olarak değil, yetişkin tarafından desteklenen zayıf bir varlık olarak düşünülmektedir.²⁸ İnsanlar, çocuğu bir bitki ya da bakımı muazzam emek gerektiren, ağlamalarıyla herkesi rahatsız eden bir birey gibi düşünme eğilimindedir.²⁹ Oysa çocuk her bireyin inşacıdır.³⁰ M. Montessori bu düşüncelerini ve amacını şu cümlesiyle özetler “... *Çocuk insanlık tarihinde, hakkında boş bir sayfa olan bir figürdür. Bizim doldurmak istediğimiz bu boş sayfadır...*”³¹ İnsanoğlu kendisi için yasalar koyarken öz evlatları için buna gerek duymamış, onları yasa dışı bırakmıştır.³²

Montessori metodunda bebeklikten itibaren çocuğa saygı esastır. Bebeklerin büyük bir insan olmayı öğrenen küçük insanlar olduğunun hatırlanması gerekir. Bebekler, kendi bakımlarıyla ilgili her etkinliğe katılmaya ihtiyaç duyarlar. Bunun anlamı, neye katılmaları istendiği ve meydana gelenin ne olduğu hakkında onlarla konuşmaktır.³³

Çocuklar, çalışmalarında maksatlıdır, ancak onu uygularken yavaşlardır. Bu durum sebebiyle yetişkinler sürekli çocuklar yerine iş yapar, sürekli onlara yardım ederler. M. Montessori'ye göre, bu durum, çocukların, vicdan azabı duymadan ve düşüncesizce, engellenmesidir. Küçük çocuklara, yetişkinlere olduğu gibi saygı göstermek birçok yetişkin

26 Montessori, a.g.e., 1974, s. 107-108.

27 Okul ve Öğretmen Aylık İlköğretim Dergisi, “Büyük Eğitimcilerden Montessori”, Okul ve Öğretmen, S: 9, Şubat 1964, s. 7.

28 Montessori, a.g.e., 1970, s. 7.

29 Montessori, a.g.e., 1970, s. 32.

30 Maria Montessori, Reconstruction in Education, India: The Theosophical Publishing House, 1964, s. 2.

31 Montessori, a.g.e., 1970, s. 7.

32 Maria Montessori, Çocuk Eğitimi “Montessori Metodu”, (Çev.: Güler Yücel) İstanbul: Özgür Yayınları, 1997, s. 12.

33 Phyllis Porter, “Montessori Principles Can Be Used in Mainstream Infant Care”, <http://www.educarer.com/current-article-montessori.htm> [Erişim: 15. 04.2004].

için saçma görünmektedir.³⁴ M. Montessori bu engellemelerin çocuğun gelişimini olumsuz etkilediğini düşünür. Bu durumu bir sanatçının üretim süreciyle örnekler. Bir sanatçının yeni bir iş üretmek için esinlenmişken satranç oynamaya davet edildiğinin ve kollarından tutulup çekildiğinin düşünülmesini ister. Bu durumda sanatçı insanlık için önemli olan üretim ilhamını kaybetmiş olacaktır. M. Montessori, buna benzer durumları defalarca yaşayan çocukların kaybının bir sanatçının kaybından daha büyük olduğunu düşünür. Bu durumda çocuğun kaybettiği bir üretim değil, kendisidir. Çünkü çocuğun oluşturduğu şaheseri, yeni bir insandır.³⁵

Montessori'nin bu görüşlerinin 20 yy.ın başlarında ve ortalarındaki koşullar içinde olduğu göz önünde tutulmalıdır. Kimi eleştirilerinin çağımız için geçerli olmadığı düşünülebilir. Yine de, yaşadığımız dönemde çocuğun toplumdaki ve ailedeki konumu değişmiş olmakla beraber, bu konunun dünyanın her yerinde aynı derecede önemli olmadığı ve hâlâ çocukluk çağına gereken önemin verilmediği açıktır.

M. Montessori'nin çocuk algısı muhakkak ki farklı bir eğitim anlayışını da gerekli kılmaktaydı. M. Montessori bu eğitimi *yeni eğitim* olarak adlandırıyordu.

M. Montessori'ye Göre Yeni Eğitimin Amacı ve Çıkış Noktası

Yeni eğitim'in çocuktan hareket akımının temsilcisi olan M. Montessori, eğitimin yeniden düzenlenmesini ve doğanın kurallarına dayandırılmasını savunur.^{36,37} Bilimsel pedagojinin temel ilkesi, çocuğun özgürlüğü olmalıdır. Bu özgürlük ise çocuğun doğasının belirtilerine ve bireysel gelişimine

34 Maria Montessori, Spontaneous Activity in Education, New York Schocken Books Inc., 1970b, s. 20.

35 Montessori, a.g.e., 1970b, s. 22-23.

36 Montessori, a.g.e., 1974, s. 98.

37 Montessori, a.g.e., 1974, s. 98.